

Moestuinonderzoek Dordrecht Sliedrecht Papendrecht Molenlanden

2021-2022

raadsinformatieavond Dordrecht
27 september 2022

Voorgeschiedenis

2017-2018: RIVM: onderzoek moestuinen
Dordrecht-Papendrecht-Sliedrecht

Conclusies:

1. Met **mate eten** van groenten en fruit binnen een straal van 1 km vanaf fabriek
2. Onbeperkt eten van groenten en fruit verder dan 1 km.

2020: nieuwe inzichten

EFSA European Food and Safety Authority
(Europese voedsel en warenautoriteit) publicatie met
gezondheidskundige grenswaarde:

- a. PFAS is schadelijker dan eerder aangenomen
- b. Inname grenswaarde was **12,5** ng/kg
lichaamsgewicht per **dag** (TDI)
- c. Wordt: 4,4 ng/kg lichaamsgewicht per **week**
(TWI) = **0,63** ng/kg lg / **dag**

Dus 20x strenger!

RIVM heeft deze waarde begin 2021 overgenomen

April-Juni 2021: herbeoordeling onderzoek 2017 D-P-S

RIVM

Conclusies:

1. Beter **niet eten** van groenten en fruit binnen 1 km vanaf fabriek
2. Onvoldoende gegevens over de tuinen verder dan de km van de fabriek. Waarden onder de detectiegrens, dus niet meetbaar

Vervolg: nieuw onderzoek nodig in Dordrecht, Papendrecht, Sliedrecht en Molenlanden

Nieuw onderzoek

- Start voorbereiding: mei 2021
- Bemonsteren juli – september 2021
- 2x zoveel tuinen
- 20x zoveel monsters
- 10x zoveel analyses
- Veel meer “overige PFAS”
- 100x lagere detectiegrens (nieuwe apparatuur nodig)

Grootste onderzoek in zijn soort ooit in Nederland en wellicht wereld.

Partners

- **Moestuinteigenaren**
- **Gemeenten Dordrecht, Papendrecht, Sliedrecht, Molenlanden**
- **GGD / OZHZ**

Uitvoering

Arcadis: projectleiding, rapportage grond en water

Tritium: monsternamen

WFSR: analyses monsters groenten en fruit.

(Wageningen Food and Safety Research)

RIVM: berekening blootstellingen door groente en fruit. Publicatie wetenschappelijke rapportage

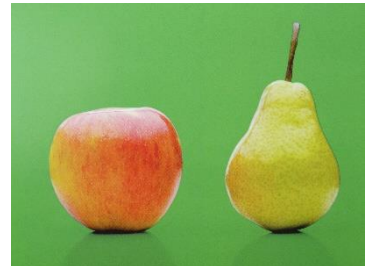

Vraagstelling

- Kunnen gewassen uit de moestuinen veilig worden gegeten?
- Nemen gewasconcentraties af als je verder van Chemours komt?
- Zijn er gewassen met duidelijk hogere en lagere concentraties?
- Kan de PFAS in de gewassen gerelateerd worden aan het gehalte in de bodem en het irrigatiewater?

RIVM heeft meegenomen:

- Analyseresultaten
- Voedselconsumptiepeiling:
Hoeveel groente, fruit en aardappel eet een gemiddelde Nederlander?
- RPF: Relatieve Potentie Factor
Niet alle PFAS hebben evenveel effect op de gezondheid. Om de totale PFAS op te kunnen tellen krijgen sommige PFAS een correctiefactor

CONCLUSIES

Legenda

Stippellijnen (globale ligging*)

 Binnen deze lijn advies: wissel eten van groenten en fruit uit de tuin af met de winkel; buiten deze lijn geen beperkingen

 Binnen deze lijn wordt eten uit eigen moestuin afgeraden

Moestuincomplexen

 Onderzochte moestuincomplexen**

Clusters met advies

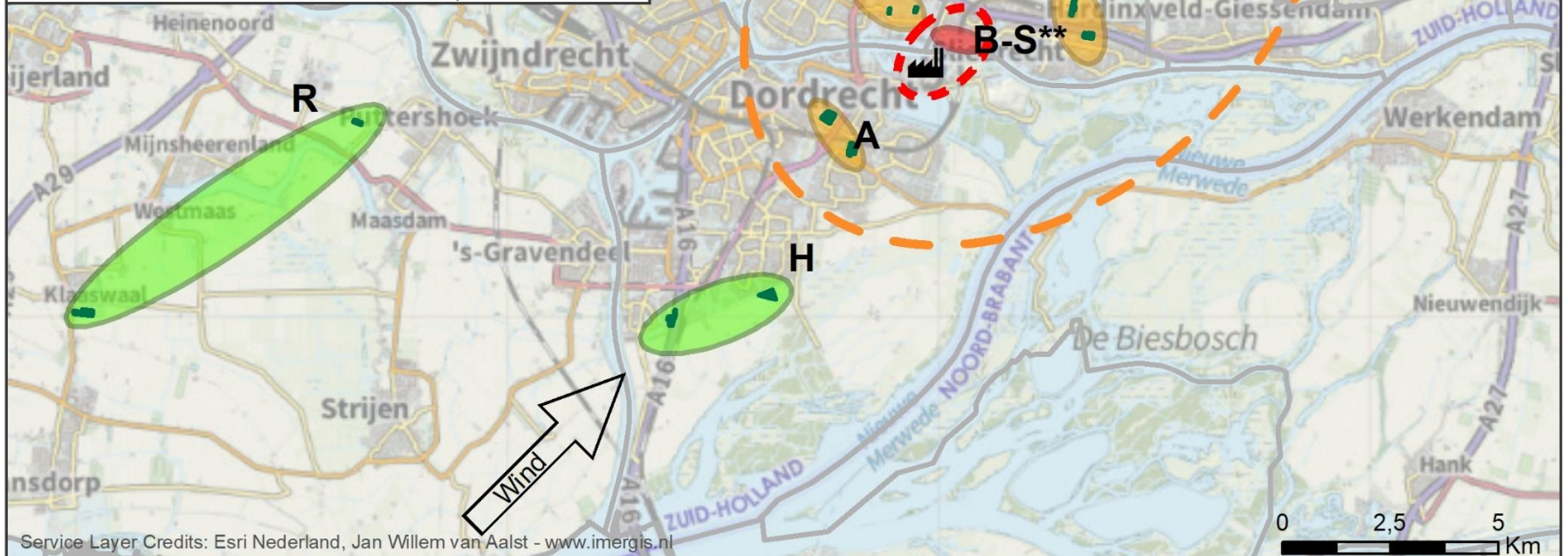
 Geen beperkingen

 Wissel eten van groenten en fruit uit de tuin af met de winkel

 Eten uit eigen moestuin afgeraden

* De grenzen tussen zones zijn niet "hard". Harde grenzen kunnen op basis van het onderzoek niet worden getrokken

** Particuliere tuinen in cluster F en B-S staan niet op de kaart

Overige antwoorden

- Nemen gewasconcentraties af als je verder van Chemours komt?
Ja, maar niet eenduidig.
- Zijn er gewassen met duidelijk hogere concentraties?
Er zijn verschillen, maar die zijn te klein om wat mee te kunnen doen.
- Kan de PFAS (PFOA/GenX) in de gewassen gerelateerd worden aan het gehalte in de bodem en het irrigatiewater?
Rapport volgt najaar 2022

VRAGEN?

Gelegenheid tot het stellen
van vragen.